

עדכון מצב- מדיניות ציבורית במאבק בנגיף הקורונה החדש - 14.6.2020:

נכתב ע"י עמית גינזבורג בהנחיית פרופסור אורה פלטיאל ופרופסור חגי לוי.

סייעה באיסוף הנתונים: דבורה ברדה.

נשמח לקבל הערות והארות למייל: amit.ginzburg@mail.huji.ac.il

אירועים אחרונים

בעדכונים קודמים סקרנו לעומק את אסטרטגיית היציאה ל"שגרת קורונה" בישראל וערכנו השוואה לאסטרטגיות במדינות אחרות בעולם. בימים האחרונים נרשמה עלייה במספר המקרים החדשים בישראל למוצע יומי של מעל 175 מקרים חדשים נכון לשבוע שקדם ל-13.6.¹ העלייה מעבר ל-100 מקרים חדשים ביום הוגדרה על ידי ראש הממשלה כאחד מהקריטריונים להאטת או עצירת ההקלות, אך לא הוגדרה תכנית או צעדים ספציפיים שיינקטו. לאור העלייה במספר המקרים, החליט קבינט הקורונה ב-8.6 להקפיד את המשך ההקלות המתוכננות.² ההגבלות שהוקפאו מהוות את השלב הרביעי של תוכנית החזרה לשגרה הישראלית וכוללות הקלות בתחבורה הציבורית, פתיחה של מוסדות תרבות, הסרת המגבלות על התקהלויות וחזרה של תעופה אזרחית (אולמות אירועים הורשו לחזור לפעילות).³

העלייה במספר המקרים החלה בתאריך 26.5 אז נרשמו 48 מקרים חדשים לעומת 23 ו-14 ביומיים שקדמו. קיים ויכוח ציבורי האם אנחנו בעיצומו של גל שני כעת. גישה אחת טוענת כי למרות העלייה במספר המקרים החדשים, מדובר למעשה באחוז גבוה של נשאים אסימפטומטיים (ללא תסמינים) אשר "הוצפו" כעת בשל הרחבת מדיניות הבדיקות לכלול גם אנשים שאינם סימפטומטיים.⁴ העובדה שאחוז הבדיקות החיוביות מתוך סך הבדיקות נותר יציב סביב 1% תומכת בגישה זאת, כמו גם העובדה שטרם נצפתה עלייה במספר המאושפזים, במספר המתים או במספר המונשמים.¹ מאידך, לא ניתן להתעלם מקצב ההקלות המהיר שנצפה בישראל, עליו הרחבנו בעדכון הקודם. העלייה במספר המקרים החלה 9 ימים בלבד לאחר ביטול מתווה הקפסולות במערכת החינוך והתרת חזרה מלאה ללימודים בכל הגילאים, כל זאת כשבישראל צפיפות הכיתות מן הגבוהות בקרב מדינות ה-OECD.^{5,6} מאז נספרו 433 תלמידים ומורים שנדבקו בנגיף, מה שהוביל לסגירת 144 מוסדות חינוך ובידוד ביתי של קרוב ל-23 אלף מורים ותלמידים.⁷ כשהוחלט על הסרת המגבלות מבתי הספר לא ניתנו הנחיות ברורות למקרה של הדבקה במוסד חינוכי (כפי שהמלצנו בדו"ח מה-4.5). היעדר ההנחיות הוביל למדיניות לא ברורה לגבי התמודדות עם מקרים חדשים בבתי הספר.

במקביל הממשלה והתקשורת מדווחות על התרופפות משמעת בקרב הציבור, אי תבישת מסיכות, התקהלויות וחוסר הקפדה על הנחיות הריחוק החברתי.⁸ בימים האחרונים, בעקבות העלייה בתחלואה, הגבירו המשטרה והרשויות המקומיות את האכיפה וחולקו מאוד דוחות בגין הפרת הנחיות על ידי עסקים ואנשים פרטיים.⁹

¹ מרכז המידע והידע- תמונת מצב יומית, 13/6/2020

² <https://www.haaretz.co.il/health/corona/1.8904435>

³ ממשלת ישראל- אסטרטגיית יציאה. 4.5.2020 (טלגרם משרד הבריאות)

⁴ <https://www.ynet.co.il/health/article/ry46VZR3U#autoplay>

⁵ <https://www.themarker.com/news/education/1.8845562>

⁶ <https://www.globes.co.il/news/article.aspx?did=1001253066>

⁷ <https://news.walla.co.il/item/3366311>

⁸ <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5745256,00.html>

⁹ <https://news.walla.co.il/item/3366392>

זוהי כמות דוחות חריגה בהשוואה לחוסר האכיפה האופיינית לנושאים אחרים בתחום בריאות הציבור, כדוגמת העישון שגורם נזק חמור לבריאות גם כן. ההקלה המשמעותית האחרונה בתהליך החזרה לשגרה הייתה התרת פתיחה של מסעדות, ברים ובתי מלון החל מהתאריך 10.27.5¹⁰ **בעדכון זה נשווה את המדיניות בארץ ובעולם בנושא אתרי בילוי ומוסדות תרבות והגבלות על תחבורה ציבורית.**

פתיחת מסעדות וברים

תעשיית הברים, המסעדות והמועדונים בישראל מונה מעל 14 אלף עסקים, חלק גדול מהם עצמאיים, ומעסיקה מעל 200 אלף איש, אשר כ 75% מהם הוצאו לחל"ת בעקבות הקורונה.¹¹ הענף נפגע כלכלית במהלך הקורונה וההערכה היא שכ-15% מהמסעדות לא ישובו לפעולה.¹² לאורך חודש מאי כאשר הצטברו ההקלות במגזרים אחרים במשק, החלו מסעדנים למחות ואף לפתוח את עסקיהם בניגוד לחוק.¹³ בנוסף לחשיבות הכלכלית של פעילות מוסדות תרבות ופנאי, יש גם חשיבות משמעותית לפעילות תרבותית, קולינרית וחברתית גם לבריאות הנפש והרווחה של האוכלוסייה, אותה קשה לכמת.

הממשלה אשרה לפתוח מסעדות וברים החל מהתאריך 27.5 בהתאם להנחיות התו הסגול.^{14,15}

ההנחיות כוללות:

- הקפדה על מרחק של 1.5 מטרים בין שולחנות.
  - מוסדות עם תפוסה מקסימלית עד 100 איש- תותר 100% תפוסה. תפוסה מקסימלית מעל 100 איש- תותר 85% תפוסה.
  - הגשה בלבד.
  - מדידת חום ללקוחות בכניסה.
  - ניקוי קפדני של שולחנות וסביבת האוכל.
  - תפריטים חד פעמיים.
  - מתקני חיטוי ידיים זמינים.
  - מינוי אחראי קורונה.
  - חיטוי משטחים לפחות פעמיים ביום ובסוף היום (ידיעות, דלתות, מעקים וכו)
  - חיטוי שירותים לעיתים תכופות.
  - חבישת מסכה על ידי עובדים בכל עת למעט עובדי מטבח הנחשפים לחום גבוה.
- פתיחה של מקומות בילוי טומנת בחובה סיכונים להדבקה. בדרום קוריאה נאלצו לסגור מועדונים וברים בעיר הבירה סיאול רק 4 ימים לאחר פתיחתם משום שנמצאו מעל 40 מקרי הדבקה שנקשרו למועדונים.¹⁶ לכן לא מפתיע שפתיחת מסעדות וברים נשמרה לשלבם מתקדמים של אסטרטגיית החזרה לשגרה במרבית המדינות שנסקרו. ההנחיות לפתיחת מסעדות וברים דומות בין המדינות בכל הנוגע לעקרונות הריחוק וההיגיינה

¹⁰ <https://www.haaretz.co.il/health/corona/.premium-1.8856717>

¹¹ <https://food.walla.co.il/item/3356843>

¹² <https://www.themarket.com/consumer/.premium-1.8858377>

¹³ <https://www.maariv.co.il/corona/corona-israel/Article-765825>

¹⁴ <https://www.haaretz.co.il/health/corona/.premium-1.8856717>

¹⁵ <https://govextra.gov.il/media/19745/relief-27052020-covid19.pdf>

¹⁶ <https://www.nytimes.com/2020/05/09/world/asia/coronavirus-south-korea-second-wave.html>

המדברים על **חיטוי וניקוי תכופים והקפדה על מרחק של 1-2 מטר בין אורחים**. מספר מדינות מגבילות את מספר הסועדים בכל רגע נתון, כפי שישראל עשתה במסעדות עם תפוסה של מעל 100 איש (הגבלה ל 85%). **בפינלנד, קנדה וספרד מותר עד 50% מהתפוסה המקסימלית, באוסטרליה ובדנמרק לקוח אחד לכל 4 מ"ר**. באופן מעניין, מתוך המדינות שנסקרו (ראו טבלה מצורפת) **לא נמצאה מדינה אירופאית או צפון אמריקאית בה קיימת חובת מדידת טמפרטורה** בכניסה למסעדה כפי שהונחה בישראל. חסרות עדויות מדעיות לתועלת במדידת טמפרטורת גוף כאמצעי סיקור, על ידי צוות לא מיומן, ללא תיקוף שיטת המדידה, כאשר למעשה רוב החולים בקורונה הינם ללא עליית חום. מדידת חום מיותרת עלולות לבזבז את זמנו של הציבור, לייקר עלויות לעסק עקב בזבוז זמן, לסכן בחשיפה בזמן המדידה וליצור תחושת ביטחון כוזבת כאשר אדם נמצא ללא עליית חום (אך אולי מרגיש לא טוב).^{17,18} לא הוצג בישראל הרציונל למדידת טמפרטורה, או חוות הדעת המקצועית שעמדה בבסיס ההחלטה. עם זאת, נציין שמדידת חום נהוגה במזרח הרחוק בטאיוואן, בסין ובהונג קונג, כמו כן ברכבת התחתית באנגליה.

מספר מדינות כולל **גרמניה, איטליה, קנדה ואוסטרליה** מחייבות את העסק לנהל **רישום של הלקוחות** הפוקדים אותו במהלך היום לרבות תאריך, שעה ופרטי קשר, זאת על מנת לאפשר איתור מגעים מהיר במקרה של איתור חולה.

מוסדות תרבות ומופעים

המגזר שנפגע במיוחד מהקפאת ההקלות האחרונות בישראל הם האומנים ומוסדות התרבות.¹⁹ מוסדות התרבות תוכננו לחזור לפעילות בשלב הבא של ההקלות שתוכנן לאמצע יוני. **בארה"ב, אנגליה, אירלנד, בלגיה ואוסטרליה טרם חזרו לפעילות** מוסדות תרבות כגון בתי קולנוע, הופעות ותיאטראות. **בגרמניה** אפשרו חזרה של מופעי תרבות **באוויר הפתוח**, אך חזרה לאולמות צפויה רק בספטמבר. עם זאת, חלק ניכר מהמדינות שנסקרו אפשרו חזרה לפעילות של מוסדות התרבות והופעות הבמה תחת הנחיות דומות למקומות בילוי אחרים. **בדנמרק, נורבגיה ופינלנד** בתי קולנוע, תיאטראות וקונצרטים חזרו לפעולה תחת **הגבלה של מספר המשתתפים ושמירת מרחק והיגיינה** בדומה למסעדות. **בצ'כיה** חזרו מוסדות התרבות לפעולה ב 8.6 תחת **הגבלה של 500 איש והנחיות לריחוק והיגיינה**. **בהולנד וספרד** הותרו מופעים מול עד **30 איש במקומות סגורים ועד 200 האוויר הפתוח**. **באיטליה** הוצאו או נחסמו **ספסלים** באולמות כדי לחייב שמירת מרחק.

תחבורה ציבורית

נושא חיוני נוסף למשק, לחברה ולסביבה הוא ההגבלות על תחבורה ציבורית. **בארץ** קווי האוטובוסים חזרו לפעול באופן מלא **תחת הגבלות המחייבות אדם אחד לספסל**, שמירה על **מרחק של 2 מטר** בין נוסעים עומדים, שמירה על **שורה ריקה מאחורי הנהג, חבישת מסכות, עד 46 נוסעים בנסיעות עירוניות ועד 49 בנסיעות בינעירוניות**.²⁰ בתקשורת מדווחים על נסיעות צפופות באוטובוס בניגוד לנהלים ועלייה במספר הרכבים בכביש. זאת כאשר הרכבות בישראל מושבתות מתוך חשש שלא ניתן יהיה לאכוף בהן את ההגבלות.²¹

¹⁷ Bwire GM, Paulo LS. Coronavirus disease-2019: is fever an adequate screening for the returning travelers?. Tropical medicine and health. 2020 Dec;48(1):1-3.

¹⁸ Stanley J. Temperature screening and civil liberties during an epidemic. ACLU statement (internet). 2020 May.

¹⁹ <https://www.maariv.co.il/business/economic/israel/Article-770656>

²⁰ <https://govextra.gov.il/ministry-of-health/corona/corona-virus/guidelines/>

²¹ <https://www.themarket.com/dynamo/cars/.premium-1.8909049>

אוטובוסים צפופים מהווים מקור פוטנציאלי להדבקה, כפי שהראה לאחרונה מחקר של מקרה הדבקה בסין שם חולה אחת הדביקה 23 נוסעים אחרים, ככל הנראה דרך מערכת המיזוג של האוטובוס.²² בישראל הרכבת מהווה אמצעי תחבורה מרכזי המחבר בין הפריפריה למרכז, ואלפי נוסעים (שאינן ברכושם רכב פרטי) תלויים בה על מנת לחזור לשגרת חיים ועבודה. השבתת פעילות הרכבות מחריפה את הצפיפות באוטובוסים. מועד פתיחת הרכבות המקורי כפי שפורסם באסטרטגיית היציאה הישראלית היה ה-17.5. מאז החזרה לפעילות נדחתה 4 פעמים, בפעם האחרונה ללא קביעת תאריך ידע חדש. בתקשורת מדווחים על מאבקים פוליטיים בין משרדי הממשלה לגבי אופן הפעילות של הרכבת והמגבלות הנחוצות.²³

בחנו את ההגבלות על תחבורה ציבורית במספר מדינות וראינו שבעולם נמצאו פתרונות לאכיפת ההנחיות ברכבות.²⁴ מסקירת מצב הרכבות באירופה עולה כי כל המדינות שנסקרו השיבו לפעילות את רכבות הפנים במידה מסוימת, בעוד קיימות עדיין הגבלות על נסיעות בין מדינות.^{27,26,25}

האיחוד האירופי פרסם הנחיות למדינות החברות עם המלצות לחזרה לשגרה של פעילות הרכבות. בין ההנחיות: **העלאת תדירות הרכבות למניעת עומסים**, הזמנה **של כרטיסים מראש וצ'ק אין מוקדם** כשניתן, שמירה על **מרחק של 1.5-2 מטר**, חבישת **מסכה**, עמדות **חיטוי ידיים לציבור**, **ניקוי וחיטוי תכוף** של הקרונות והתחנות, **הסרת ספסלים** למניעת התקהלויות, **סימון אזורי תנועה** למניעת צפיפות, וידוא **אורור ראוי**, **הימנעות מאכילה ומכירת אוכל** ברכבת, הגבלת **מספר נוסעים** לאפשר קיום מרחק. בנוסף הם מדגישים את הצורך בשימוש **באפליקציות לאיתור מגעים**.²⁸

ה **CDC האמריקאי** ממליץ על שימוש **במסכות בד** בתחבורה ציבורית, שמירת **מרחק של 2 מטר**, מניעת מגע **במשטחים ציבוריים וחיטוי תכוף** של אותם משטחים, פיזור **עמדות לחיטוי ידיים**, וסיקור של עובדים לסימפטומים.²⁹ בניו יורק, המדינה שנפגעה בצורה הקשה ביותר בארה"ב, הרכבות חזרו לפעול באופן מלא ובתחנות מחולקות **מסכות ויש עמדות חיטוי ידיים** עבור הנוסעים.

בבלגיה נדרשים הנוסעים לעטות **מסכות** ולשמור על **מרחק של 1.5 מטר**. כמו כן הציבור התבקש לצמצם ככל הניתן את הנסיעות בתחבורה ציבורית ומשתמשים **באמצעים טכנולוגיים לבקרה על צפיפות** בקרונות. באנגליה הרכבות פועלות באופן כמעט מלא (היקף של כ-70%) ואף תוגברו כדי למנוע צפיפות. בנסיעות ארוכות יש חובה להזמין **כרטיסים מראש** ורק חלק מהמושבים נמכרים.³⁰ כמו כן קיימת חובה לעטות **מסכות** ונמדד **חום בכניסה לרכבת**. באוסטריה קיימת חובה לעטות **מסכה** בתחבורה ציבורית, למעט זאת התחבורה הציבורית חזרה לפעילות מלאה ב-18.5. בדנמרק **תוגברו קווי האוטובוסים** בשעות העומס על מנת לאפשר שמירה על ריחוק חברתי, בנוסף התחבורה **לא פועלת בשעות הלילה**. בצ'כיה ההנחיות דומות לארץ כולל

²² <https://publichealth.doctorsonly.co.il/2020/06/196338/>

²³ <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-5743872,00.html>

²⁴ <https://www.themarker.com/dynamo/cars/.premium-1.8909049>

²⁵ <https://railguideeurope.com/coronavirus-corona-trains-western-europe/>

²⁶ <https://railguideeurope.com/coronavirus-train-disruptions-southern-europe/#t-1590045484332>

²⁷ <https://railguideeurope.com/coronavirus-corona-trains-central-europe/>

²⁸ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-tourism-europe-practical-guidance-travellers-and-companies_en

²⁹ <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/community/organizations/rail-transit-operator.html>

³⁰ <https://railguideeurope.com/coronavirus-corona-trains-western-europe/>

³¹ <https://www.oebb.at/en/neuigkeiten/einschraenkungen-im-bahnverkehr>

חבישת מסכות ושמירת שורה מאחורי הנהג. בצרפת קיימת גם חובת חבישת מסכות ובנוסף נוסעים נדרשים לאישור מיוחד לשימוש בתחבורה ציבורית בשעות העומס. בשוויץ, צרפת ובגרמניה מעודדים **הזמנה של כרטיסים מראש** על מנת להתריע ולמנוע צפיפות. ספרד ורוסיה מאפשרות עד **50% תפוסה** ברכבות.